

KARL RISTIKIVI

КАРЛ РИСТИКІВИ

KARL RISTIKIVI

KAUA KUI HINGAB MERI

luuletused

Сыктывкар
2010

КАРЛ РИСТИКИВИ

КОДЫР САРИДЗЫС ЛОЛАЛӨ

кывбуръяс

Вуджөдіс Нина Обрезкова

Сыктывкар
2010

ББК 84 (4Эст)

P54

*Книгасö лэдзны отсалісны Эстонияса
Hõimurahvaste да Eesti Kultuurkapital программаяс*

Карл Ристикиви.

P54 Kaua kui hingab meri. Кодыр саридзыс лолалö. –
Вуджөдіс Н.Обрезкова. – Сыктывкар, 2010. –
96 л.б.

ISBN

Тайö небөгас пыртöма тöдчана эст кывбура-
лысь Карл Ристикивилысь коми кыв вылö
вуджөдöм кывбурьяс. Найöс босьтöма Швеция-
ын 1972 воын петалöм «Мортлөн туй» небөгысь.

ББК 84 (4Эст)

ISBN

© Karl Ristikivi, 2010.

© Нина Обрезкова, перевод, 2010.

© Мария Шишкина, обложка, 2010.

Карл Ристикиви (16.10.1912–19.07.1977) – тӧдчана эст гижысь да литература туялысь. Чужис Эстонияса Паадremaа сиктын. 1942 воын помаліс Гарту университетса география факультет. 1943 воын муніс Финляндияӧ, 1944 восянь оліс Швецияын.

Литература туялысьяс Карл Ристикивилысь творчествосӧ юкӧны куим пельӧ.

Первой юкӧн подулас трилогия, кытчӧ пырисны «Би да кӧрт» (1938), «Йӧз гортын»(1940) да «Сад» (1942) романьяс.

Мӧд юкӧн – эмиграцияын олӧм да гижан удж. Сэки вӧлі кад, кор эстонскӧй эмигрантъяс гӧгӧрвоисны, мый налӧн дыр на оз артмы воны гортас. Ристикиви гижӧ уна критическӧй удж да сӧмын ӧти роман – «Ловъяслӧн вой» (1953). Кык роман йылысь – «Ставыс, мый коркӧ вӧлі» (1946) да «Нинӧм эз ло» (1947) – туялысьяс пасйӧны, найӧс пӧ Ристикиви гижліс водзджык. 1950–1958 воясӧ Карл Ристикиви газетъясын да журналъясын йӧзӧдліс и кывбурьяс.

Коймӧд юкӧнас пыртӧны Карл Ристикивилысь 3 историческӧй трилогия. Первойыс – «Сотчысь флаг» (1961), «Медбӧрья кар» (1962), «Кулӧмлань лэбысь» (1963) – крестта походьяс йылысь; мӧдыс – «Фата» (1965), «Радлунлӧн сылан» (1966) да «Тӧдысьлӧн велӧдчысь» (1967). Коймӧдас пырӧны «Шань сӧлӧмьяс либӧ кык ӧрт Ференцын» (1970), «Драконлӧн пиньяс» (1970), «Кык пӧвста ворсӧм» (1972) романьяс. 1964 воын петіс «Мойдса ді» роман-антиутопия, 1976 воын – «Римскӧй квадрат», 1968 воын – «Сиктун дзирья» нима новеллаяс сборник, 1980 воын – «Стеклӧ синма Христос» нима ичӧт проза сборник.

1972 воын Швецияса Лунд карын петіс «Мортлӧн туй» кывбура небӧг, сійӧс 60 арӧс тыригкежлас лӧсьӧдісны гижысьлӧн ӧртъясыс. Бӧрынджык тайӧ небӧгсӧ кыкысь йӧзӧдлісны Эстонияын (1990, 2003). 1998 воын петіс финн (вуджӧдіс Ян Каплинский) да роч кывьяс вылын (вуджӧдіс Борис Баясный), 2002 воын – Францияын (вуджӧдіс Тарах Монтбелиалци).

Карл Ристикиви тӧдса и кызд литература туялысь. Тӧдса сӧлӧн «Эст литературалӧн история» (1954), «Бернарт Кангро» (1967) да А.Мягикӧд да Б.Кангрогкӧд ӧтув дасьтӧм «Эст литература 1944-1972 воясса эмиграцияын».

Кувсис гижысь Стокгольмын 1977 воын.

* * *

Kojuigatsus – kauguseigatsus,
kahte harusse kasvav puu,
varjuotsija – tuulteotsija
metsa ja mere piirimaal.
Sünnihirm – surmahirm,
mõlemast otsast sõlmitud elulõng.
Olemine – mitteolemine,
üks neist on uni
ja teine ei ole sedagi.

* * *

И гортись гажё вошö – и ылі муысь,
кык вожа быттьö пу.
Сайöд корсьысь – корсян төв
вөр да саридз костын.
И чужöмысь полан, – и кулöмысь,
кыкнан помсянь гөррдзöм олöм шöрт.
Олöм – кулöм,
öтиыс на пиысь – вöт,
а мöдсö весиг тадзи он шу.

* * *

Mis on mõisa metsa taga,
tagumise talu taga,
veski valge liiva taga,
suure silla selja taga?

Kes seal laulab laane taga,
mängib pilli mäe taga,
huikab udumetsa taga,
haugub aru otsa taga?

Mis tõuseb maast mügerik,
tapuaiast täpiline,
pinu tagant pikad kõrvad,
habemik ahjuvaremet?

Kes tuleb soost sarviline,
jõrve tagant järguline,
kadarikust kandiline,
kivi tagant krabaja?

* * *

Мый сэн, мыза вөр саяс,
бөрья хутор саяс,
изаніндор еджыд лыа саяс,
ыджыд послөн мыш саяс?

Коді сьылө сэн, сьөд вөр саяс,
ворсө джуджыд кыр саяс,
горзө руа вөр саяс,
увтө паськыд ыб саяс?

Мый кыпөдчө мусьысь рөча-гөрбаыс,
сад йөрысь чута-чутаыс,
пес чипас сайысь кузь пеляыс,
киссьөм пач сайысь кузь тошкаыс?

Коді локтө нюр вылысь сюраыс,
ты сайысь некымын судтааыс,
тусяпу сайысь нель пельөсаыс,
из сайсянь кватлалысьысь?

* * *

Ei, meie ei tule kunagi tagasi siia randa.

Laps, kes ehitas lautri kirjudest kividest
ja palja käsi püüdis ogarulle,
on ammugi surnud,
ammu ja aegamööda.
Ja see rand, mis kord oli noor
ning lõhnas esimest korda,
kevade rand oodates suve laineid,
pehmed linnupesad jahedail kivil,del,
võrgud, mis helkisid särjesapist,
esimene vesikaare tuul
üle lõpmatu lageda maa –
see rand on vana ja hall,
isegi kivid on surnud.

Ei, meie ei tule kunagi tagasi siia randa.

Aga nii kaua kui hingab meri,
sünnivad alati uued rannad.

* * *

Ог, ми некор нин ог волöй тайö берег вылас.

Сера изьясысь чом лöсьöдысь
да куш киясөн емалысь чери куталысь
кагаыс важөн нин кулі,
важөн и вочасөн.
И тайö берегыс, кодi коркö вöлі томөн
да первойысь кöравліс,
тайö тувсовья берегыс виччысис гожся гыяс,
ыркыд изьяс вылас лэбачьяслысь небыд позьяс,
чери сьöмөн дзирдалысь тывьяс,
ва вывсянь помтöм-дортöм куш муяс пыр локтысь
асыв-лун төв –
тайö берегыс дзор да пöрысь,
весиг изьясыс кулісны.

Ог, ми некор бөр ог волöй тайö берегас.

Но кодыр саридзыс лолалö,
пыр чужöны выль берегьяс.

* * *

Meie juured ei ole lapsepõlves,
kodumullas ja maakamaras,
murukoplis,
kus aabitsalapsed mängivad.
Meie juured on igas paigas,
kust me kunagi mööda käinud.

Nii me kasvame virnrohu kombel
kinni hakates siit ja sealt.
Ja need lõputa keerlevad teed
ja need kauguses sinavad metsad,
unistuste mägedest rääkimata,
võõrad paigad ja võõrad nimed
saavad omaks ja uuesti võõraks.

Ei nad päriselt kao.
Äkki haljendab ränduri kepp
ning kasvatab juuri ja õisi.

* * *

Миян вужъясным абу челядьдырын,
чужан муын и му эжас,
абу туруна йöрын,
көн ворсöны посни челядь.
Миян вужъясным быдлаын,
кыті ми коркö ветлöдлім.

Быдмам быдлаö пысасьысь турун моз,
быдторсö кватитлам.
И тайö помтöм бергалысь туйясыс,
и тайö ылыын лöзалысь вöръясыс,
ог нин шу миян ыджыд көсийöмъяс йылысь.
йöз инъяс и йöз нимъяс
лолöны асөн, а сэсся бара öтдорөн.

Но найö дзикöдз оз вошны.
Öтчыд вежöдас ветлысьлөн беддыс,
лэдзас вужъяс да дзоридзалас.

* * *

Ka sisaliku tee kivil jätab jälje,
kuigi me seda ei näe.
Iga mõte, mis tuleb ja läheb,
jäab kuhugi alles.
See, mis sa naeratades kinkisid,
võib kunagi otsa saada,
aga naeratus jääb.
Rõõm, mida sa kinni püüda ei teadnud,
jäab igavesti ootama.
Isegi ütlemata jäänud sõnad
on mõttes öeldud
ja kuhugi tallele pandud.
Kuidas muidu meie lühikeste päevade arv
saab täita aja ääretud salved.
Kuidas muidu üksainus silmapilk
võib kivi paigalt veeretada.

See, kellele on vähe antud,
kannab seda oma südame kohal.
See, kellele on palju antud,
pillab kõik käest maha.

Kõigi teede pikkus ajas on võrdne.

* * *

И дзодзув кольö из вылын ассьыс коктуйсö,
кöть ми сійöс и ог аддзöй.

Быд волысь и мунысь мöвп
кытöнкö кольö.

Мый тэ козьनावлiн нюмсорөн,
вермас коркö бырны,
а нюмыд кольö.

Радлун, кодöс тэ эн вермы кыйны,
нэмсö виччысьö.

Весиг шутöм кивъяс
думысь шуöма
и кытчöкö пунктöма видзанiнö.

Кыз нö эськö миян лунъяслөн этшаник лыдыс
вермö тыртны кадыслысь пыдöстөм кудсö.

Кыз нö эськö дзик öти здук
вермö вештыны ыджыд из.

Сійö, кодлы этша сетöма,
видзö тайö ставсö сьöлöм бердас.

Сійö, кодлы уна сетöма,
гылöдö ставсö кисьыс.

Став туйяслөн кузьтаыс кад пыткас öткодь.

* * *

Mängivad pillid, kuu on vees,
siin on sadam, meremees.

Laev on sadamas terve öö,
laud on kaetud – võta ja söö!

Viin on klaasis, käsi on soe,
homme ja ülehomme ei loe.

Tule ja tantsi, põrand on kuum,
aeg on lühike, lõpmatu ruum.

Lõpmatu meri. Siin on saar,
alati kaotanu võidukaar.

Tiivad saarte vahele sild,
iga täht on päikese kild.

Kildudest kokku mosaiik,
kuigi su võit on ainult viik.

Kuu on kõrgel, kaugel on kants,
neeme tipuni jätkub tants.

Neeme tipul on murdunud aer.
Naera, Odysseus, elu on naer!

Lõpuks, meremees, siin on maa,
siin on sadam ja Nausikaa.

* * *

Ворсöны гудöкъяс, тöлысьыс ваын,
Тані öд öзын, морякöй.

Карабыд войбыдсö сулалас портын,
Пызанвыв тырöма, сёй быттьö гортад.

Водкаыд стöкан тыр, шоналас киад,
аски да аскомысь мый талун миян.

Лок вай да йöкты, дждожыс тай шонтöм,
кадыс зэв дженьыд, ылдöсыс* помтöм.

Саридзыс помтöм. Тан тэнад дйыд,
ворссьöм нин мортлы славалөн бияс.

Дйяс кост поскыс – шевкнитчöм бордьяс
Быд чужöм кодзув – шондлön торйыс

Торьясыс öтлаын чукöра сeryас**,
Кöть тэнад вермöмыд ворссьöм ни вермöм.

---

* *Ылдöс* – пространство.

** *Чукöра сер* – мозаика.

Тöлысьыс вылын, крепостьыс ылын,
Мыс помöдз муно йöктöмлөн гыс.

Мыс помын виччысьö жугалöм пелыс,
Серав вай, Одиссей. Олöмыд – серам!

Медбöрын, морякöй, помасяс ваыс,
Тан тэнад öзын и Наусикаа*.

---

* *Наусикаа* – феакійскöй (др.-греч.) принцесса Навсияка.
Сійö бурдöдис Одиссейöс, кор сійö ёна доймалöмөн воис
Феакия берегöдз.

* * *

Kuidas võib õis, puhkenud elavast oksast,
toidetud mullast ja veest, õhu ja päikese poeg,
tule ja südame värvi, elu side eluga,
tarduda kiviseks kindluseks?

Kuidas võib laul, ilma et kordagi vaikiks,
kaotada viisi ja sõnad, hanguda tähtede reaks?
Kuidas tantsivad jalad kaovad sammude kajaks
kummaliselt murtud rötmiga?

Oli kunagi keegi,
kes tundis metamorfooside saladust.
Temast sai pagulane.

Homme astume laeva ja sõidame teise randa,
mitte et võimatut püüda – meri ja müürid on üks.
Pageda sellest, mis olnud, asjatuks kuulutas tarkus.
Isegi rumalus teab, et tulevik jääb.

* * *

Кызд вермас ловья чаллысысь быдмём дзоридз,
муён да ваён вердём, сынёдлөн да шонділөн пиыс,
би да сёлём рёма, олёмлөн олёмкөд йитөд,
пөрны чорыд изйё?

Кызд вермас некор ланьтлытём сьыланкыв
воштыны кывъяс да шыладсө да пөрны шыпас радө?
Кызд йөктысь кокъяс пөрөны
тешкодь ритма воськовъяслөн йөлөгәө?

Вөлі коркө кодкө,
коді төдіс вужвыйён вежсьомыслысь гусяторсө.
Сійё эмигрантён лоис.

Аски пуксям карабө да мунам мөдлапөлас,
но ог сійён, мед кывны кывтөмсө –
саридз да берд* дзик өткодьось.
Пышйыны сыысь, мый вөлі, вежөр шуис ковтөмөн.
И весиг вежөртөм төдө, мый локтаныс лоас.

---

* *Берд* – стен.

Sõnajalad

I

Ainult Maarjamaal maarja-sõnajalg,
neitsi jahe lehvik,
mille ta jaaniöö kastest röske
surub vastu põske.

Varemeist mööda, rinnakust alla,
vanade puude all
mürgise juurega magusas maas
Dryopteris filix mas.

Pahklikust tüvest piilub drüaad,
öö! on üheksa poega.
Üheksa lillega padja all näed,
et üksi jääd.

Maarja, millal sa käisid me maal
ja paitasid sõnajalga?
Millal sa andsid talle oma nime?
Lase sündida ime!

Паперт турун

I

Марья муын* паперт турун,
гректём нывлысь өвтчан,
Иван лунлы воча войё
корсьны нылыс воис.

Киссьём керка дорти, увлань
важмём пуяс улын
яда вужйён юмов муас
Dryopteris filix mas.

Еретнича пучер сайын,
өкмыс пиян войлөн.
Юрлөс улын дзоридз – өкмыс**,
сөмын колян өтнад.

Марья, миян муөд кор тэ ветлін
да меліалін паперт?
Кор нимтін сійөс аслад нимөн?
Вөч, мед лоас дивө!

---

* *Марья муын* – (тан) Эстония.

** Эстонияын Иван лунлы воча нывъяс кылісны өкмыс
сикас өкмыс дзоридзысь юркытш да сыён водлісны узыны.
Эскылісны: войнас воас жөникыс да пөрччас юркытшсө.

II

Arguse silmad on valvel
päevad ja ööd.

Arguse pilk on terav
kui liblikapüüdja nõel,
näeb liiga palju ja liiga vähe,
näeb sellest läbi, mis lähedal,
ja ei julge kaugemale vaadata.

Arguse silmad on pärani
hirmul –
et keegi ei võtaks ta käest,
mida tal ei ole.

II

Родöмлөн синъясыс сюсьöсь
лунын и войын.

Родöмлөн видзöдласыс
бобув куталысьлөн ем кодъ ёсь,
аддзö вывтi уна и вывтi этша,
аддзö пырыс матыссасö,
и оз лысьт ылö видзöдны.

Родöмлөн синъясыс восьса
полöмсьыс –
мед некод эз мырдды сылысь сійöс,
мый сылөн абу.

III

Sõnajalgu aknale, jääkristallidest
suletud aknale
pitseriiks pannud öö.
Otsekui valged tardunud tiivad,
kadunud linnu külmanud vari.

Ähmane valgus kaugelt planeedilt
põrkab tagasi tinasest peeglist
miljoni aasta pärast.

Aeg tõmbub keerdu kui söestunud paber,
madu salvab iseenda saba.
Hermeetiliselt suletud ruumi saladust
ei lahenda Gideon Fell.

Ш

Паперт турунсö öшинь вылö, йи хрустальöн
вевттöм öшинь вылö
печать моз ляскис вой.
Быттö еджыд кынмöм бордьяс,
вошöм лэбачлöн йизьöм вуджөр.

Ылі планеталöн чусыд югөр
тыдовтчö озысь рöмпöштанын
миллион во мысти.

Кадыс топалö сотчысь кабала моз,
кый курччас ассьыс бöжсö.
Топыда тупкöм жырлысь гусяторсö
оз тöдмав весиг Гидеон Фелл*.

---

* *Гидеон Фелл* – Д.Д.Каррлöн романьясын детектив-лю-
битель.

IV

Tea nüüd! Ja mine siiski püstipäi
ka siis, kui ükski teine seda teed ei käi.

Et enam sa ei usu sõnajalaõit,
võib-olla on su kõige suurem võit.

Sa oled küllalt kaua üles roninud mäest,
nüüd hoopis kergem minna, kui sa viskad käest

kõik, mis sa kogusid, et sellest saaks su telk.
Ja kuigi silmale on valus mõõga helk,

mis pimestab – ta valgus sinu sisse jäi.
Sul pole enam vaja minna, ainult käi.

Või siiski, Sisyfos, sul kahju tühjast tööst?
Need päevad otsas on. Nüüd tunne rõõmu ööst.

Nüüd pole enam päikest, ainult muutlik kuu.
Kuid tea – ka sõnajalg on ükskord olnud puu.

IV

Өні төд! Да мунігад мед юрыд вөлі вылын
и весиг сэк, кор некод тайö туяс оз нин ылав.

Öд колök, тэнад медся ыджыд вермöm,
мый паперт турунлы тэ öнi эскыны он тэрмась.

Тэ кайин нöрыс паныд вывтi дыр нин,
мед мунныд вөлі кокни, кисьыд пыркнит

став ассьыд öктöмтö, мед сэтысь кола* лоö другөн.
Кöть синлы дойман шыпуртыслөн югөр,

синтöммöдö кодi – тэын югыд воссис.
Тэрмасьöмыд эштiс, öнi надзөн осьлав.

Но колök, тэд, Сизиф, век жаль жö весьшөр уджыд?
Но татшöм луньяс бöрын. Öнi войлөн вуджөр.

И шондi öнi абу, сöмын дзирня тöлысь.
Но төд – и паперт турун пуөн коркö вөлі.

---

* *Кола* – шалаш.

Varjumäng

I

Üks õhtu juhuslikult viis mind sinna,
üks vaikne tund nii kosutavalt tühi;
hall märtsilumi mähkis soikund linna
ja tõrjus meelest lähenevaid pühi.

Neonreklaam kui tuli külmas tuhas
mu silmis murdus mõttetumalt pooleks,
ma korraks olin minevikust puhas
ja tuleviku jätnud teiste hooleks.

Siit käigust tihti läbi käima harjund,
pilk vaevalt riivas nurgakino silti,
kus värvid ammu kähedaks end karjund,
et pakkuda üht vana naljapilti.

Üks lihtne, väike argipäeva ime,
kild tuhmis mäluprismas eksind valgust –
ma lugesin su unustatud nime
ja seisin oodates – seansi algust.

Вуджөръяслөн ворсөм

I

Со тайö рытыс нуис менö сэтчань,
и лөняс вöйис тайö рыгыя часыс;
а карыс мартлөн рудов лымйөн вевтьöм,
и паметь чышкис гажöдчöмлысь пассö.

Неон реклама – пöим пиын бияс
друг синъяс водзын кодкö быттьö оллис*,
ме здукөн вештi тöрыгыялысь кияс
дай аскисö ме мукöдьяслы коли.

Мен тайö ветлан туйыс пырöм вирö,
да киноюөр ме нин сöмын синйи,
көн ваплөн дыр нин горзöмысла чирöм
лöz** гөлöс вöзйис видзöдны тешкино***.

Дзик прöстöй, быд лун овлысь ичöt дивö,
чус паметь пытшкын вошлöм югыд битор –
ме сувтi татчö – виччысьны сеанссö,
кор лыдди тэнсьыд вунöдлöм нин нимтö.

---

* *Ольыны (уд.)* – жугöдны.

** *Лöz* – сибдöм.

*** *Тешкино* – комедия.

II

See juhuskerge jälleenägemine
kui võlulambist kerkiv suitsuvine,
mis inimkuju võtab ootamata,
välkvalgusena peatas ajaratta.

Kakskümmend aastat hoopis küll ei haju,
nad linalegi toonud lumesaju,
kuid selle varjus, kahjuks vilkuv-ruttav,
su nägu sama noor ja lähituttav.

Sa ise nüüd – kes teab küll kuidas, kuhu...
(Kus on kõik tuuled, enam mis ei puhu?)
Kask sinu õuegi ehk poetab sügiskulda –
sa oled seal, kust tagasi ei tulda...

Kuid masinlabaselt su noorus püsib –
kes nüüd veel surematuid värse küsib?
Üks mõte mõrkjas kui poolvalmis mari:
ons inimesest püsivam ta vari?

II

Тайё здукуыс – аддзысьёмлөн джынйыс,
быттьё мойдса лампа лөня тшыньё,
тшыныс бара лои мортөн төдтөг,
быттьё кадыс другысь лои өдтөм.

Кызь вотё тай дзикөдзыс он сывды,
экран вылас лымсё вайис сымда,
лымйыс сайын, джынвийё мед пөдса,
чужоьмыд век том да вывтї төдса.

Ачыл өні – вөвлін ли эн вөвлы...
(Көні төлыс, кодї оз нин төлөд?)
Кыз пу век на йөрад зарни кысьтө –
но тэ нин сэнї, кытысь он нин письты...

Но машиннөй томлун век на олө –
век на менсьым кувтөм кывбур корө?
Өти курыд мөвп тай менө йирө:
мортлөн вуджөр мортысь өмөй вира?

III

Siis polnud sa ainult vari
ja masina elutu kaja,
sa olid mäekünka hari,
kust leidsin uue raja.

Üks kivi, olgugi väike,
mis kallutas teisele teele.
Jah, kõiki neid eksikäike
ei jõuagi tuua meele.

Mis kunagi nooruseuimas
sai hulluse humalavihaks,
nüüd aastate rännakus tuimas
on kasvanud luuks ja lihaks.

Ja midagi enam ei muuda,
kas oli see hea või paha,
sest palju on, mida ei suuda,
ja palju, mida ei taha.

Ш

Эн вөв сэки тэ сөмын вуджөр
да машиналөн йөла горөн,
вөлін тэ джуджыд-джуджыд кырийөн,
кытысь аддзи ме выль туй гөрөд.

Өти изтор, мед абу ыджыд,
менө кежөдіс бокө важсьыс.
Мукөд туйяссө, кодөс вуджлі,
өні весиг ме ог нин казьтыв.

Коді томдырся юмов руын
лои коддзөдан-ышман ваөн,
өні кадыслөн мунап туйын
пырис меным нин вирө-ййө.

Өні нинөм нин меным вежны,
да и вежнысө ог нин көсйы,
өд ме унатор ог нин вермы
да и унатор ог нин көсйы.

IV

Ma veel ei teadnud, et see on patt,
kui teada sain, oli hilja,
sest hea ja kurja tundmise puust
ma sõin liig küpse vilja.

Kõik oli nii kevadvärske ja noor
kui kaste su kulmukaarel –
kuni teadmise päikeses kolletas kõik
mu üksinduse saarel.

Mu pilk ainult korraks surus su kätt,
ja sellest küllalt jätkus.
Ühel päeval üks ingel või paha vaim
mu tunnetelt tiivad katkus.

Ja nüüd, kui vari su noorusest
mulle tuttavalt pilgutab silma,
tean kahjuks, et sellest, mis sinult sain,
olen alati olnud ilma.

IV

Ме эг төд на, мый тайö грек,
а кор төдмалі, вöлі сёр нин,
лөк да бур костын бөрйысям век,
сöмын бөрйыныс ме тай сёрми.

Ставыс вöлі сэк тувсовъя, сөдз,
быттьö синлысьяс вылад лысва,
кадыс вежис тай, нинöм он вöч,
öні öткэлун ваөн ме мысся.

Öтчыд синйылі тэнсьыд ки –
тайö тырмымөн меным вöлі.
Менам бордъяслысь лэбан би
өдйö кусöдіс чизыр төлыс.

И кор төмдырся вуджöрыд – кый –
öні синмалö кусöм ловлы,
ме нин төда, мен сетлін тэ мый,
некор менамлөн эз и лолы.

V

Kuid palju on, mis suudab
ka sellest, mida ei taha, –
aeg pehkinud põrmuks muudab,
mis teele jäänud maha.

Ei olnud sa esimene,
sa viimaseks ka ei jäänud,
sest tüürita triiviv vene
teeb vooluga kaasa kõik käänud.

Nad polnud vari ja uni,
neist mõni mu kõrvalgi istus –
aeg seisis ja ootas, kuni
uus laine meid lahku kiskus.

Kuid alati tundsin su ära,
kui tihti sa kuju ei muutnud,
mu ulmade peegelsära
sa siiski peita ei suutnud.

V

Эм на унатор, мый ме верма,
весиг сыысь, мый ме ог кӱсйы.
кадыс нинӱмӱ зэв ӱдйӱ керӱ,
мый ми туй вылас коркӱ воштӱм.

Эн вӱв первойӱн, код былӱ ыштӱ,
да и бӱръяӱн шуны ог вермы,
юыс пельстӱг кывтысь пыжтӱ
аслас туйӱд нин кылӱдӱ-венӱ.

Мӱдьяс вуджӱрӱн эз жӱ вӱвны,
кодкӱ-й пукавлӱс матын-дорын.
сэки сувтлывлӱс кадыс кӱвны,
дыр-ӱ миянӱс гыыс оз торйӱд.

Но а тӱнӱ ме пыр на тӱдлӱ,
кӱть тӱ кутшӱма эн и вежлась.
дзирыд югӱрӱн ӱзйысь лача
менсьым олӱмыс эз и вежмав.

VI

Kuid lõpuks – kas see polnud kogu aja
muud midagi kui varjupilt ja kaja?
Kas siiski, kui mu kõrval olid sina,
muu polnud tõeline kui valge lina?

Ja sinu kiirgus, soe kui kevadtuule
õrn puhang, mis mind riivas, ainult luule
ja lapsik, pimesikku mängiv tuju,
üks igatsus, mis otsib oma kuju?

Ei tea. Ja kuigi vastus tõde tabaks,
me unenäoski ei saa päris vabaks,
ning luuleski jääb nõnda nõrgaks looja,
et oma loodud lõkkest ei saa sooja.

Jääb ainult tänumeelne alandlikkus
nii vastu võtta nagu suurim rikkus
kõik varjud, helgid, puhang suvesooja,
ja käia, kuni päike läheb looja.

VI

Но мый нө – ставыс тайö вöлі
куш вуджөр, öдвa кылысь йöла?
И весиг сэки, кор тэ орччөн вöлін,
экраныс сөмын збыльвылас и вöлі?

И тэнад ловлөн небыд тувсов кылөм
да инмөдчөмыд сөмын сылан,
куш дзебсясьөмысь челядь ногөн ворсөм,
да сөмын норлун, кодi асьö корсьö?

Ог төд ме. Көть и воча кывсö аддзам,
ми весиг вөтгьясаным абу асьным,
и сылысь асьыс сылансö оз помав,
и аслас бипур дорас оз и шонав.

И кольö сөмын миритчөмөн овны,
мый козин пыдди олөм вөзйö ловлы
став вуджөръяссö, бияссö да ваяс,
да шöйтны, кодыр шондiыс оз саяв.

VII

Veel loeksin kord su unustatud nime,
kuid juba keegi pooleks rebind sildi,
ja vaatekastist, mis on juba pime,
ei loodagi, et leian sinu pildi.

Nii, varju vari, enam me ei kohtu...
Või mine tea, kes tunneb keskööundi!
Haud ammugi võib olla kasvand rohtu,
kui hauas puhkaja veel jälgib vana sundi.

Ei, hoopis sa ei sure nõnda kaua,
kui mõte sind kui tahes kergelt riivab.
Nii iga kord, kui katnud värske haua,
laev uueks tühjaks reisiks ankru hiivab.

Ja tagatalve halli tuisu trotsiks
ma mõtlen kevadeid, mis mööda läinud.
Jalg lumes nagu vanu jälgi otsiks,
kui keegi, kes on unes kodus käinud.

VII

Нөшта өтчүд эськө лыдди тэнсьыд нимтө,
сөмын кодкө нетшкөма нин серпас,
и экранысь, коді вывті өдйө пемдіс,
ог нин аддзы тэнсьыд ловъя сөстөм сертө.

Вуджөр-вуджөр, ог нин сэсся тэнө аддзыв...
Коді төдө бөрья войшөр кадсө ассьыс!
Гуын куйлысь, овлө, ставсө кылө-аддзө,
мед и гуыс важөн пырзьөма нин ачыс.

Он, дзикөдз кувны-бырны он на вермы,
кор мөвпыд инмөдчө на кокнилуннас.
Тадз шойна гусө сөмын вевттьөм бөрын
карабыс лэптө якөр водзө мунны.

И пемыд төлын, коді мекөд өні ворсө,
ме казтьывла на важөн кольөм тулыс.
И лым вывсьыс важ коктуйясөс корся,
быттьө ловзьөм, коді коркө важөн кувліс.

Horsfjärden
Fantaasia g-moll

I

Peaaegu ütleks: Nüüd on jälle kevad,
nüüd sulab talv ja rännulauluks muutub
mu rindu kinni külmand paastuvaikus.
Peaaegu nagu eile, nagu mullu
lööb kohama seal kaljusaarte taga
mu lapsepõlve helkiv avameri –
kui ainult kohe armukade mõistus
ei tungiks läbi une pehme vaiba
ja seletaks, et sinu laevastiku
viib iga hommik tõeluskaridele.

Ometi –
meid kõiki maha jätab valge laev,
kuid sadamad on igale meist lahti.
Kui ainult unistada oleks mahti,
saaks ookeaniks umbne vanglakaev.

*Хорсфьярден
Фантазия g-моль*

I

Ме шуи эськө: Öнi бара тулыс,
бара лымйыс сылө, сыланкывйөн туйө
петө морөс пытшкын сибдөм кослун.
Төрытъя моз, вояс моз жө öнi
гызяс көнкө ыли дјяс сайын
челядьдырлөн саридз –
сөмын вежөктысь тай вежөр
бара торкис унлысь небыд вежөс,
шуис, тэнад флотлөн мунан туйыс
быд асыв вемөс рифъяс вылө.

И век жө –
миянөс ставнымөс кольө еджыд караб,
но öзыныс ставлы осьса.
Вөли кө кад мөвпавны та йылысь,
пөдөм юкмөс лои эськө пыдөстөм саридзөн.

II

Rukis on õitsenud,
küpsemas kollaseks
lainetav vili,
sügise leib.

Korraks su juukseid
silitan käega
kännist veel mullase,
enne kui kaod.

Ikka ja alati
lähed sa ära,
enne kui hommikut
kuulutab lind.

Nii minu vaesuses,
nõnda mu näljas
lainetab küpsedes
võõraste leib.

II

Сюыс лэбзис,
кольквижөн лайкъялө
воём тусьыс,
арлөн няньыс.

Өтчюд юрситө
малышта
муось киён,
воштөдзыд.

Вот тадзи пыр
тэ мунан,
лэбачлөн
асья сыланөдз.

Менам гөль олөмын,
менама тшыг олөмын
лайкъялө йөзлөн
воысь нянь.

III

Imelised, pehmed, hallid,
ärarääkimata källid
on su silmad sumedad.

Tantsib säde kullakarva,
aga harva, üsna harva
peegeltähed tumedad.

Ikka mööda, päriveri,
üle noore avamere
põgeneb suu siiras pilk.

Ja sa ise vist ei teagi,
et nii peagi, et nii peagi
aurab kõrbes vihmatilk.

Ш

Шемӱс мича, небыд, рудов,
вывті ёна меным дона
тэнад синъясыд.

Йӱктӱ наын зарни киньыс,
сӱмын шоча, ёна шоча
найӱ пемыдӱсь.

Сӱмын бокӱ, меысь бокӱ
пышйӱ тэныд видзӱдласыд
саридз вомӱныс.

Тэ и ачыд тӱдан он-ӱ,
мый зэв регыд, мый зэв ӱдйӱ
косьмас жарас ваыс.

IV

Nüüd lõhnab sadam kaugusest ja tõrvast,
kuldvikerkaari helgib õliseid.

Ma käin ja nagu mureleiva kõrvast
söön mälestusi lapsepõliseid.

Neist enamik jääb kinni kurgulakke
kui odraokas. Jälle kasvab öö.

Ma kannan võõralt laevalt võõraid pakke
ja kordan: elumõtte annab töö!

Ei – andke andeks! – iga valge puri,
mis lahkub, nagu lahti löikab end.

Ja iga päevaga ma olen enam kuri,
ja enam ori, vähem teeniv vend.

IV

Өні öзын көралө ыліөн да сирөн,
быттьө выя, дзирдалө югыд öшкамөшка.
Өтнам татөн ветлөдла, синва сорөн йира
челядьдырса казътылөмъяс, кодъяс эз на вошны.

Унджыкыс тай на пиысь горшө лёкысь тасө
быттьө йики. Войясыс – бара тані ыджыд.
Йөзлысь көлуй кыскала, караб – йөзлөн паса,
доля аслым өтторъя: олөм сөмын уджын.

Абу – абу тадзи тай! – дзик быд еджыд парус,
кодыр петө öзынысь, быттьө асьсө вундө.
Лунысь-лунө ёнджыка ёрчча лёкысь-скөрысь,
Ичөтмө тай удждонөй, вер кодь менам шудлун.

V

*Sing me a song of a lad that is gone,
say, could that lad be I?*

Minagi olin Arkaadia teel,
kuigi ma sündisin saunas.
Mõnikord mõtlen: ma läheksin veel,
muretu nooruk Arkaadia teel,
marssalikepike paunas.

Aga ma tean, et kaotasin käest
tee juba enam kui ammu,
ja et ma üksinda enese väest
leiaksin tee, mille kaotasin käest,
selleks ei ole mul rammu.

Kuhu ka lähen, seal vesi on ees,
vesi ja kõledad kaljud.
Lahkunud viimne kui lootsikumees,
lahkunud lauldes, et vesi on ees,
nii nagu laulavad paljud.

Nõnda ma istun ja tõesti ei tea,
vanduda ennast või saatust.
Ärge vaid öelge, et nõnda on hea,
nõnda on elu... Sest teie ei tea,
ei tunne mu isamaatust.

V

*Sing me a song of a lad that is gone,
say, could that lad be I?*

Аркадия туй вылын тшӧтш жӧ ме вӧлі,
мед кӧть и пывсянын чужсьӧм.
Бара кӧть ветла на, том зонлы – вӧля,
Юрад на шутьлялӧ тӧлыс.
Маршаллӧн скипетрыс сьӧрсьым.

Сӧмын ме тӧда, мый вошті нин, вошті
туйсӧ ме вывтӧ нин важӧн,
аслам нин вынъясӧн бӧр сійӧс корсьны
вошӧм нин туйӧс бӧр корсьны
абу ни вынӧй, ни гажӧй.

Кӧть кодарӧ муна, куш быдлаын ва,
ва да куш бокъяса крежъяс.
мунӧма пыжаыс, нуӧма ва,
мунӧгас сьылӧма, водзын пӧ ва,
сьылансьыд кывъяс он вежлав.

Тадзи ме пукала, збыльысь ог тӧд,
ачымӧс ёрны-ӧ, олӧм.
Сӧмын эн висьталӧй, татшӧм пӧ рӧд.
татшӧм пӧ олӧмыс... Некод оз тӧд
кутшӧмджык горт воштӧм лолыс.

VI

Clementine!

(Oh my darling!)

Täna õhtul, kallid sõbrad,
relvavennad, kui üks mees
löögem kokku käed ja kannud,
unustagem kõik mis ees.

Esimesest klaasist saagu
vaikiv, vaikne mälestus.
Matkem maha kallid surnud,
lein ja hirm ja jälestus.

Teisest klaasist saagu soojus,
saagu hingelähedus,
kadugu kõik keelepaelad,
hääle roostekähedus.

Kolmandamast klaasist saagu
südamele väravad,
saagu valgus, milles jälle
kodurannad säravad.

Aga laul kui pooleks murdub –
ingel mõõgaga on ees...
You are lost and gone forever.
Dradful sorry...

VI

Clementine!

(Oh my darling!)

Талун рытнас, дона ёртъяс,
дона вокъяс, кисьтам вина.
лэптам чарка, медым миян
вунас став, мый водзын лоӧ.

Первой чарка медым лоӧ
казьтан ставлы, коді муніс,
сюям тшӧтш ми уль му улӧ
полӧм, зывӧк, гажтӧмлунӧс.

Мӧдыс медым шоныд ваяс,
лов мед ловлы ёртӧн лоӧ,
кывным миян медым раззяс,
гӧлӧссыным чирӧм бырӧ.

Коймӧд чарка медым восьтас
миян сӧлӧмъяслы ӧдзӧс,
лоас югьд, кӧні яра
дзирдалӧ мед гортса ӧзын.

А кор сьылан миян сьывсяс –
Ангел водзын, киас шьпурт...
You are lost and gone forever.
Dradful sorry...

VII

All on tumeroheline, lainepehme voodi,
kõik on hõljuv, käes ja kaugel, unenäo moodi.

Sinna heita ühel õhtul päikesega koos,
eks see oleks kaunis nagu mõnes muistses loos.

Ja kui hommik paistab laine varjukaarestikust,
siis sa sõidad üle minu välja saarestikust..

Sõidad avamererele ja oled noor ning puhas,
kui su palgelt soolavesi minu mõtted uhas.

VII

Улын пемыд турун рёма, гы кодъ небыд вольпась,
ставыс руын, тан и ылын, быттьö вöтын – вольсась.

Сэтчö шондiкöд тшöтш водны, öти рытö водны,
тайö эськö вöли мойдөн, важся мича мойдөн.

И кор асыв сэтысь петö, ыджыд гысьыс петö,
сэк и тэ тшöтш ме пыр петан, аслад гысь петан...

Восьса саридзö тэ кывтан, лоан том тэ, сöстöм,
сола ваыс бандзиб вывсьыд менсьым мöвпгяс босьтас.

VIII

Restorani sildil istub kana,
keda maaler kukeks kavatses.
Haav on noor, kuid mälestus on vana –
siia tulla tihti tavatses.

Kahupäine klaverit taob:
Swing-it! Swing-it!
Ettekandja on kahjuks
halvasti mingit.

Linal paraku on ikka plekid,
aga kaste haruldaselt hörk.
Siis veel olid leiva-, lihatshekid,
magustoidu ees veel olin nõrk.

Viiulist käsitöölisesell
mustlast palati pakub.
Kes küll ta juuksed ja näo
nii ühtlaselt läikima lakub?

Sinu käsi nagu ikka jahe,
kuid su hääles lausa priiskav soojus...
Aga äkki kasvas meie vahe,
ja ma tundsin, kuidas päike loojus.

J'attendrai...

Peatub kahvlite klõbin.
Sentimentaalsuse hüübes
iharusvõbin.

Ootan, ootan sind... Kui võidukindel,
nagu meri, mis kõik jõed joob.
Vaene, vaene sõdur külmal rindel,
keda igatsus siidnööri poob!

J'attendrai...

Hääl voolab kui magma.
Kui sügaval küll
võib olla see diafragma!

J'attendrai...

OH, SHUT UP!

VIII

Ресторан вывеска вылын курөг,
маляр эськө думышглөм петукөн.
Дойыс выль на, казтылөмыс дурө –
важөн татчө воливла нин.

Кудриаыс рояль кузя:
Swing-it! Swing-it!
Официанткаыс тай тани
лэка мавтөм синьяс.

Пызан дөра вылас чутгьяс,
но подливаыс зэв чөскыд.
Сэк на вөлі яй-нянь чекьяс,
десертыд мен ёна муса.

Скрипка вылын ворсысь мортыс
чиган дорө пырны корө.
Код нө чужөмсө да юрсө
волявтөдзыс сылысь нюлөө

Тэнад кыд вывті көдзыд,
но, а гөлөс вывті шоныд...
сувтис коласаным көзөд,
кылі, кыдзи пуксис шонді.

J'attendrai...

клавишаяс шыыс лөнис.
Пуксис муслун көсйөм
өдва кывмөн лөняс.

Вичча, вичча тэнө... Верма
кыз юяс юысь саридз.
Көдзыд фронтвыв коньөр салдат,
шөвк гезйыс голя гөгөр.

J'attendrai...

Гөлөс бытгыё магма.
Кутшөм пыдын вермас лоны
тайё диафрагма!

J'attendrai...

ОН, SHUT UP!

IX

Laev lõikab laineid nagu igas laulus
ja kõik on just seesama, mis on olnud,
nii algus, teekond, kaotused ja leiud,
ja uuesti kui Prometheus maksa
sa kasvatad, et jätkuks kotkatoitu.
Ning sama targalt, mõistlikult ja tuimalt
su kätte riidehoidja annab kulund kaabu.
Head aega siis! Head ööd! Sind ootab voodi
kui puusärk, ikka meelde tuletades,
mis muile mureks, mulle lohutuseks:

et kõik me seisame kord päris üksi,
kui paadimees meid sõuab üle Styxi.

IX

Сьыланын моз карабыс вундö валсö,
и ставыс сідз жö, кызди вöлі,
кыз заводитчöмыс, аддзöмъяс и воштöмъяс,
и бара Прометей моз печеньтö
быдтан, мед тырмас кутшлы.
И сідз жö тöлка, сямаа да кыз и пыр
гардеробщик сетас тэныд киссьöм шляпатö,
Став бурсö! Бур вой! Тэнö виччысьö грöб кодъ
вольпась, кодi казътылö
мый öтияслы шог, меным сайкалöм:

мый ми ставөн коркö сулалам öткөн,
кор пыжаыс вуджödö миянös Стикс вомөн.

Fragmente
«Keelatud territooriumist»

I

See on sama taevas,
sama udu ja sama meri
ainult aimatud.
Alati lõpeb tee nagu peeglis,
tagasi sinna, kust tulin;
petlik terendus
sellest, mida ei olnud
mujal kui raamatus;
seegi jäi suletuks
viieandast pitsierist peale.

See on sama taevas
ja sama öö,
aga tähed on kaugemal,
ja mulle ei ole jäänud enam
ühitegi valguseaastat.

*«Позьтём территорияяс»
циклысь юкөнъяс*

I

Тайö сійö жö енэжыс,
сійö жö руыс да мореыс,
сöмын тöдмавтöм на.
Туйыс век помассьö рöмпöштанын моз,
бöр сэтчö, кытысь локтін;
пöръясьысь вуджöр
сылöн, мый эз вöв
небöгын кындзи;
но и сійö коли пöдса
витöд печатьсянь.

Тайö сійö жö енэжыс
да сійö жö войыс,
но кодзувъяс ылынöсь,
и меным эз коль
ни öти во.

II

Kõik möödunu saab unenäoks.
See oli kaunis, kuni
sa läksid, öeldes: Ma ei tea...
Nüüd oled ainult uni.

Ja meie öö, üks vaesemaid,
mis iial olnud kahel,
liig lühike, ja sellegi
mõök püsis meie vahel.

Nii keeldud kaevul valvates
jään januseks ja kaineks.
Su põse ainus puudutus
jäab üheksandaks laineks.

Su noorus, rikas soojusest,
mu poole hõõgust kargust,
ja ometi ei andeks saa
ma seda väikest vargust.

Kui lahkudes said unenäoks,
jäi karistus mu voodi.
Mu üksindus on sama suur
kui siis, kui maailm loodi.

II

Кольёмаыс лоо вөтөн.
Вөлі лөсьыд, сөмын өтчыд
мунін тэ, да шуин: Ог төд...
Өні вөтыс сөмын колльччис.

Миян войным медся гөльыс,
коді вөвлі коркө кыклөн,
медся дженьыд, да и сэні
пуртыс өта-мөдөс юкис.

Пөдса юкмөс дорын войбыд
олі ме, да ылын ваыс.
Өтчыд инмөдчөмыд тэнад
коли өкмысөд тай ваййөн.

Тэнад вывті шоныд томлун
өвтис мелань көдзыд төлөн,
век жө прөститны он вермы,
коді гусяторйөн вөлі.

Мунін тэ да лоин вөтөн,
вольпась менам мыжа коли.
Менам өткалунөй ыджыд,
сэтшөм жө, кор мирыс лои,

III

Miski ei kao.
Kõidikud langevad, vermed jäävad,
ja mitte ainult unenäos,
millest väsinult ärkad.

Ma ei ärka kunagi röömsalt.

Magasin liiga kaua,
liiga rasked olid mu unenäod,
ja ma ei mäleta enam,
miks ma ärkasin.

Ш

Нинӧм оз вош,
Чепыс усьӧ, туйыс кольӧ.
И оз сӧмын вӧтын,
кытысь тэ мудзӧмӧн садьман.

Ме некор ог чеччы радліг.

Ме вывті дыр узи,
вывті сьӧкыд вӧліны менам вӧтъяс,
и ме ог нин помнит,
мыйла садьми.

IV

Rändaja, mine!
Ja kui sa kord jõuad
koju, siis ütle,
et mina jäin maha –,
ei, mitte teele,
sest teed ei ole.

Murul käimine keelatud!

Rändaja, mine,
ära mind oota!
Ja kui nad küsivad,
miks ma ei tulnud,
ütle, et mina ei saa
käia nooltega sunnitud teed
relvis valvuri saatel.

EI, ÄRA MINE!
Viibi veel, viibi!
Jäägu veel lootus
võllagi varjus,
et vahest käskjalg
vahusel hobusel
kihutab üles

keelatud klaasmäest
enne päikese loodet.

Ma ootan, ootan veelgi,
traataia vermed näol.

IV

Мунысь, мун!
Да кор воан
гортад, висьтав,
мый ме кольччи,
эг, эг туй вылын,
туйыс абу.

Газонъяс вывті ветлыны оз позь!

Мунысь, мун,
менö эн виччысь!
И юаласны кө найö,
мыйла ме эг лок,
висьтав, мый ме ог вермы
ветлөдлыны ньöвйөн тырём туйöd,
да оружиеа дөзьöритысьяс син улын.

ЭН, ЭН НА МУН!
Кольччыв на, кольччыв!
Мед кольö на лача
весиг öшöдан вуджöрын,
мый, гашкö, кодкö на
быгзьöм вöв вылын
лэбö вывлань

позьтӧм стеклӧ кыр кузя
шонді пуксьытӧдз.

Ме виччыся, век на виччыся,
чужӧмам ема сутуглӧн туйясыс.

Maa ja rahvas

I

Kõik mandrid on tõusnud merest,
kõik maad on olnud rannad,
kuigi meri neid enam ei mäleta.

Meie kõik seisame saarel,
kuigi me randa ei näe.

Vikerkaar, vikerkaar, kus on su algus?

Iga jalatäis maad on kellegi jälg,
iga peotäis mulda on kellegi käsi,
mis pudenend kellegi käest.

Valged tiivad, mustad tiivad –
öö ja päev, suvi ja talv,
tuhat aastat kui ainus silmapilk.

Kas kuuled:
üks linnuke laulab!

Kes olen mina,
et ma mõõdaksin loomispäevade pikkust?

Страна да йӧз

I

Став муыс петіс мореысь,
став муыс вӧлі берегӧн,
кӧть мореыс найӧс оз помнит.

Ми ставӧн сулалам ді вылын,
кӧть берегсӧ ог аддзӧй.

Ӧшкамӧшка, ӧшкамӧшка, кӧні тэнад пансьӧмыд?

Мулӧн быд весьт кодлӧнкӧ коктуй,
мулӧн быд содзтыр кодлӧнкӧ кипас,
тайӧ содзтырыс киссьӧма кодлӧнкӧ кийсь.

Еджыд бордьяс, сьӧд бордьяс,
вой и лун, гожӧм и тӧв,
сюрс во ӧти здук кодъ.

Кылан:
ӧти лӧбач сьылӧ!

Коді ме сэтшӧмыс,
медым муртавы му пуксян лунъяслысь кузьтасӧ?

* * *

Kui päike ei mõleta eilset päeva
ja tuul ei tule tagasi sama teed,
peab olema midagi muud, mis jääb
ja millele ehitab pesa
loomislugude lind,

et saaks õhtu ja hommiku kolmandaks päevaks,
et saaks maa ja meri ja rand.

Kõik on sündinud, kasvanud,
ei iial surnud,
ainult puhkama heitnud
ja ootama jäänud.

* * *

Шондіыс кө оз помнит төрытъя лунсө,
и төлыс бөрсө оз лок сійө жө туйөд,
колө мыйлыкө лоны, мый кольө
и кытчө позьясьө
муюгьдсө вөчысь лэбачыс,

медым лои рыт да асыв коймөд луннас,
медым лои му, и саридз, и берег.

Ставөн чужлісны, быдмисны,
некор эз кувлыны,
сөмын водөмны шойччыны
да виччысьөны.

II

Väljade valguses
sinakad jooned –
paastukuu alguses
ärkavad sooned,

murravad trotsides
talvise tõkke,
eksides, otsides
jõuavad jõkke.

Ratsuta, vahune –
milline uhkus!
Rahune – rahune –
meri on puhkus!

II

Лөзоват визъяс нин
ыбъяслөн югыдас –
пырам на видзё* ми,
сөнъяс нин мугыдось**,

Жугласны сөнъясыс
кузь төвсө джуөдз***,
ёнмыштём вөнъясөн
воасны юөдз.

Быг пиын лэбыштöй –
ыкшаа, орччөн!
Лөнъыштöй-лөнъыштöй –
саридзын – шойччөг!

---

* Видз – пост.

** Мугыдось – асныра.

*** Джуөдны – набухать, отсырывать.

* * *

Iga vihmapiisk on olnud kellegi pisar,
ja mahl, mis kevadel valgetes kaskedes ärkab,
on veri, mis valatud kaugel lahinguväljal.

Ei, mitte nii, et ma tuleksin kunagi tagasi
ja avaksin võtmega ukse,
mis langes lukku mu selja taga.
See võti on kellegi teise käes
ja ust peab ta uuesti otsima.

Aga kui ta õhtul väsinult istub maha,
olen mina seal istunud enne teda,
ja see paik on õnnistatud paik,
sest see on kodu.

* * *

Быд зэр войт кодлөнкө синва,
а тулысын еджыд кыздыасын садьмысь зарава –
көнкө ылын война вылын кисьтөм вир.

Ог шу, мый локті эськө коркө татчө бөр,
да осьті осьтанөн менам мыш сайын
пөдлассьом өдзөссө.
Осьтаньс мөд мортлөн кыин,
и өдзөссө выльысь сылы колө корсьны.

Но кор рытнас сийө мудза пуксяс,
ме сэн пукавлі сьөдз,
тайө местаыс – вежа,
өд тайө – горт.

* * *

Ma ei ütle rahu, see sõna on liiga suur.
Ütlen puhkus, ase telkide all,
sest homme on jälle päev,
ja päike ei mäleta eilset päeva.

Vaata, meri on nagu peegel, seal peegeldub taevas,
aga ometi ainult peegeldus.
Ja rand on ainult sadam,
ühe tee lõpp, aga teise algus.

Keegi ei mäleta homset päeva
enne kui ülehomme
ja siis on juba hilja.

Kuidas võiksin siis ütelda: rahu on!/?

* * *

Ме ог шу спокой, тайё кывйыс вывті ыджыд.
Ме шуа шойччөм, вевт улын вольпась,
сы вöсна мый аски бара лун,
и шондыс оз помнит төрыгья лунсö.

Видзöд, саридзыс рөмпöштан кодь, сэні тыдалö енэж,
но век жö енэжыс сöмын серпас.
И берегыс сöмын öзын,
öти туйлөн пом, мөд туйлөн панас.

Некод оз помнит аския лунсö
аскомысьысь водзджык,
но сэки сёр нин.

Кызд ме верма шуны: спокойыс эм!?

III

Lõikajad tulevad põllult,
ja kalurid tulevad merelt,
nende sammud on rasked koorma all.
Kõik on koorem, isegi armastus.

Vanad naised tulevad kirikust
ja noored poisid tulevad laadalt.
Pisarad on põhitud. Kuhu jäi naer?
Ikka on midagi jäänud maha,
ja kõigest on kahju, isegi leinast.

Ш

Вундысьяс локтöны ыбысь,
чери кыйысьяс – саридзысь,
сьöкыда вöсьлалöны нопъяс улын.
Ставыс сьöкыд, весиг муслун.

Пöрысь нывбабаяс локтöны вичкоысь,
том зонъяс – ярманга вылысь.
Синва чышкöма. Кытчö вошöма серам?
Век жö мыйкö да кольöма,
и ставыс жаль, весиг шогаландыр*.

---

* *Шогаландыр* – траур.

* * *

Kümme tuhat sõdurit tulevad koju
ja kolmsada ei tule kunagi tagasi.
See oli ammu ja kaugel maal,
seda on kerge mäletada.
Aga üks, kes koju ei tulnud,
kes mäletab teda täna, homme ja iga päev?
Nelikümmend aastat kõrbes – lühike uinak
Õlimäe jalal.

Kui tuhat aastat on ainult üks silmapilk
ja igavikulinnuke laulab,
mis on siis sellest, kes eile või teisel saarel.
(Homset päeva me nagunii ei mäleta.)

Kui nad istusid leiba võtma,
panid nad käed risti
nagu varjates, et need olid tühjad.
Keegi ei võtnud midagi endaga kaasa
ja tühjad käed said uuesti mullaks.

Kõik on meile jäänud,
maa, meri ja rand,
vihmapiisad ja pisarad,
ja mahl, mis kevadel valgetes kaskedes ärkab.

Kõik on meile jäänud,
tee ja sadam kahe teekonna vahel.

Aga kui me kord õhtul istume maha,
on seal istunud enne meid
kümme tuhat, kes tulid tagasi sõjast,
ja kolmsada, kes ei tulnud kunagi tagasi.

* * *

Дас сюрс салдат воёны гортаныс,
а куимсё некор оз локны бёр.
Тайё вёлі важён да ылі муын,
тайёс кокни помнитны.
Но өтикёс, коді гортас эз лок,
коді казтыштас талун, аски да и быд лун?
Нелямын во пустыняын –

Масличной кыр* горулын
дженьыдик шойччём.

Сюрс воыс кө сёмын здук
да йылавеклөн лэбачыс сьылё,
мый сыысь, мый вёлі төрыт либё мукөд ді вылын.
(Аскиа лунсё ми өд ог помнитой.)

Кор найё пуксисны сёйны нянь,
кресталисны кияснысё,
бытьё дзевисны, мый киясныс кушось.
Некод нинём сьёрсьыс абу босьтёма
и куш кияс бара лоины муён.

---

* *Масличной кыр* (библ.) – Иерусалимлөн асыввылын. Тани Иисус Христос кайис енэжё, висьталіс Иерусалим киссьём йылысь.

** *Йылавек* – вечность.

Ставыс миянлы коли,
муыс, саридзыс и берегыс,
зэр войтъяс и синва,
и еджыд кыдзьясын тулысын садьмысь зарава.
Ставыс миянлы коли,
туй да кык туй костса öзын.

А коркө ми пуксям рытнас,
сэтчө, көн пукалісны миөдз
дас сюрс, кодъяс воисны война вылысь
да куимсё, кодъяс некор оз воны.

Sisukord

Kojuigatsus – kauguseigatsus... ..	6
Mis on mõisa metsa taga... ..	8
Ei, meie ei tule kunagi tagasi siia randa... ..	10
Meie juured ei ole lapsepõlves... ..	12
Ka sisaliku tee kivil jätab jälje... ..	14
Mängivad pillid, kuu on vees... ..	16
Kuidas võib õis, puhkenud elavast oksast... ..	20
Sõnajalad	22
Ainult Maarjamaal maarja-sõnajalg... ..	22
Arguse silmad on valvel... ..	24
Sõnajalgu aknale... ..	26
Tea nüüd!.....	28
Varjumäng	30
Üks õhtu juhuslikult viis mind sinna... ..	30
See juhuskerge jällenägemine... ..	32
Siis polnud sa ainult vari... ..	34
Ma veel ei teadnud, et see on patt... ..	36
Kuid palju on, mis suudab... ..	38
Kuid lõpuks – kas see polnud kogu aja... ..	40
Veel loeksin kord su unustatud nime... ..	42
Horsfjärden (Fantaasia g-moll)	44
Peaaegu ütleks... ..	44
Rukis on õitsenud... ..	46
Imelised, pehmed, hallid... ..	48
Nüüd lõhnab sadam kaugusest ja tõrvast... ..	50

Minagi olin Arkaadia teel... ..	52
Täna õhtul, kallid sõbrad... ..	54
All on tumeroheline, lainepehme voodi... ..	56
Restorani sildil istub kana... ..	58
Laev lõikab laineid nagu igas laulus... ..	62
Fragmente «Keelatud territooriumist»	64
See on sama taevas... ..	64
Kõik möödunu saab unenäoks... ..	66
Miski ei kao... ..	68
Rändaja, mine!.. ..	70
Maa ja rahvas	74
Kõik mandrid on tõusnud merest... ..	74
Kui päike ei mäleta eilset päeva... ..	76
Väljade valguses... ..	78
Iga vihmapiisk on olnud kellegi pisar... ..	80
Ma ei ütle rahu, see sõna on liiga suur... ..	82
Lõikajad tulevad põllult... ..	84
Kümme tuhat sõdurit tulevad koju... ..	86

Юриндалысь

И гортысь гажö вошö – и ылі муысь...	7
Мый сэн, мыза вөр саяс...	9
Ог, ми некор нин ог волöй тайö берег вылас...	11
Миян вужъясным абу челядьдырын...	13
И дзодзув кольö из вылын ассыс коктуйсö...	15
Ворсöны гудökъяс, тöлысьыс ваын...	18
Кыз вермас ловъя чаллысь быдмём дзоридз...	21
Паперт турун	23
Марья муын паперт турун...	23
Родöмлön синъясыс сюсьöсь...	25
Паперт турунсö öшинь вылö...	27
Öнi тöд!...	29
Вуджөръяслön ворсöм	31
Со тайö рытыс нуис менö сэтчань...	31
Тайö здукыс – адззысьöмлön джынйыс...	33
Эн вöv сэки тэ сöмын вуджөр...	35
Ме эг тöд на, мый тайö грек...	37
Эм на унатор, мый ме верма...	39
Но мый нö – ставыс тайö вöлі...	41
Нöшта öтчyd эськö лыдди тэнсьыд нимтö...	43
Хорсфьярден (Фантазия g-моль)	45
Ме шуи эськö...	45
Сюыс лэбзис...	47
Шемöс мича, небыд, рудов...	49
Öнi öзын көралö ыліön да сирөн...	51

Аркадия туй вылын тшөтш жö ме вöлі...	53
Талун рытнас, дона ёртъяс...	55
Улын пемыд турун рöма, гы кодь небыд вольпась...	57
Ресторан вывеска вылын курöг...	60
Съыланын моз карабыс вундö валсö...	63
<i>«Позьтöм территорияс» циклысь юкөнъяс</i>	65
Тайö сийö жö енэжыс...	65
Кольöмаыс лоö вöтөн...	67
Нинöм оз вош...	69
Мунысь, мун!	72
<i>Страна да йöз</i>	75
Став муыс петис мореысь...	75
Шондыс кө оз помнит тöрытъя лунсö...	77
Лöзоват визъяс нин...	79
Быд зэр войт кодлөнкö синва...	81
Ме ог шу спокой, тайö кывйыс вывті ыджыд...	83
Вундысьяс локтöны ыбысь...	85
Дас сюрс салдат воöны гортаныс...	88

Пасйӧдъяс вылӧ

Пасйӧдъяс вылӧ

Литературно-художественное издание

КАРЛ РИСТИКИВИ

ПОКА МОРЕ ДЫШИТ

Стихотворения на эстонском и коми языках

Перевод на коми Нины Обрезковой

Художник обложки – Мария Шишкина
Компьютерная верстка – Павел Симпелев

Подписано в печать 20.02.2010. Формат 70х90^{1/32}. Бумага
офсетная. Гарнитура «Times». Усл.печ.л. 3,5. Уч.-изд.л. 3,2
Тираж 5000. Заказ

Отпечатано в полном соответствии
с качеством предоставленных материалов в
ООО «Коми республиканская типография»
167000, г. Сыктывкар, ул. В.Савина, 81